

Фінансується
Європейським
Союзом

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

DRC DANISH
REFUGEE
COUNCIL

Квартальний звіт DRC щодо моніторингу потреб у соціально- правовому захисті в Україні

Квітень – червень 2026

Зміст

Основні висновки	2
Методологія.....	3
Контекст	4
Аналіз ризиків у сфері захисту: Загрози, їхні наслідки та вразливі групи	6
Ризик у сфері захисту 1: Незаконні перешкоди чи обмеження свободи пересування та примусове переміщення.....	6
Ризик у сфері захисту 2: Напади на цивільне населення та інші незаконні вбивства, а також напади на цивільні об'єкти.	8
Ризик у сфері захисту 3: Наявність мін та інших вибухонебезпечних предметів.	10
Ризик у сфері захисту 5: Дискримінація та стигматизація, відмова в наданні ресурсів, можливостей, послуг та/або доступу до гуманітарної допомоги.....	15
Ризик у сфері захисту 6: Дезінформація та відмова в доступі до інформації.....	17
Ризик у сфері захисту 7: Гендерно зумовлене насильство.....	20
Ризик у сфері захисту 8: Перешкоди та/або обмеження доступу до юридичної ідентичності, засобів правового захисту та правосуддя.	22
Ризик у сфері захисту 9: Торгівля людьми.	25
Психологічний дистрес як структурний бар'єр для захисту та відновлення.....	27
Рекомендації	29

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Протягом квітня–червня 2026 року моніторинг захисту свідчить про те, що ситуація у сфері захисту в районах моніторингу продовжувала погіршуватися, оскільки інтенсифікація бойових дій, розширення атак із застосуванням FPV-дронів (вигляд від першої особи) і тривале переміщення посилювали наявні вразливості. Аналіз висвітлює такі основні висновки:

- Сукупний вплив конфлікту дедалі більше зумовлює ризики у сфері захисту. Замість ізольованих інцидентів цивільне населення стикається з ризиками у сфері захисту, що накладаються один на одного, зокрема з атаками, переміщенням, забрудненням вибухонебезпечними предметами, незахищеністю житлових умов і психологічним дистресом, які посилюють один одного та поступово знижують спроможність домогосподарств до відновлення.
- Посилення обстрілів, атак із застосуванням FPV-дронів і пошкодження інфраструктури й надалі обмежують пересування цивільного населення, тоді як практичні перешкоди, зокрема прогалини в документації, транспортні обмеження та обмежені можливості для переміщення, знижують спроможність домогосподарств безпечно евакуюватися або досягати довгострокових рішень. Повторне переміщення стає дедалі поширенішим: 22% опитаних домогосподарств повідомили про багаторазове переміщення.
- У Донецькій області дезінформацію, пов'язану з конфліктом, було визначено як специфічний ризик у сфері захисту. Цілеспрямовані кампанії з поширення дезінформації, спрямовані на громади, постраждалі від конфлікту, підривають доступ до достовірної інформації, посилюють плутанину та страх і можуть впливати на спроможність цивільного населення ухвалювати поінформовані рішення щодо своєї безпеки, евакуації та доступу до допомоги.
- Психологічний дистрес дедалі більше підриває відновлення та стійкість. Тривога, страх і тривала невизначеність залишаються поширеними в усіх оцінених областях: 64% респондентів повідомили про страх бути вбитими або зазнати поранення під час збройного конфлікту, 28% – про стрес, пов'язаний із переміщенням, а 17% – про занепокоєння щодо своїх дітей.
- Забруднення вибухонебезпечними предметами та застосування вибухової зброї й надалі впливають на поведінку цивільного населення, не обмежуючись безпосередньою загрозою травмування: 30% респондентів повідомили про наявність вибухонебезпечних предметів як про перешкоду свободі пересування. Міни, нерозірвані боєприпаси, дистанційне мінування та дедалі ширше застосування FPV-дронів і надалі обмежують пересування, підривають засоби до існування, пов'язані із сільським господарством, затримують доступ гуманітарної допомоги та посилюють тривале переміщення й економічну вразливість. Моніторинг також виявив нові занепокоєння щодо динамічного забруднення та можливого повторного забруднення раніше очищених територій.

- Структурні бар'єри дедалі більше визначають доступ до прав і послуг: 40% респондентів повідомили про перешкоди в отриманні документації. В оцінених областях ризику у сфері захисту частіше зумовлювалися недоступною інфраструктурою, цифровою ізоляцією, адміністративною складністю, дефіцитом житла та обмеженою доступністю послуг, ніж навмисною відмовою в наданні допомоги.
- Економічні труднощі, пов'язані з конфліктом, посилюють ризик експлуатації та інші ризики у сфері захисту: 74% респондентів повідомили про незадоволені базові потреби. Зменшення можливостей для отримання засобів до існування, тривале переміщення та фінансова незахищеність посилюють залежність від неформальної зайнятості, незахищеного житла та негативних стратегій подолання труднощів, сприяючи підвищенню ризиків торгівлі людьми, трудової експлуатації, гендерно зумовленого насильства (ГЗН) і повторного переміщення.

Методологія

Аналіз ґрунтується на Аналітичній системі DRC, яка включає Аналітичну систему захисту (PAF) Глобального кластера з питань захисту. PAF забезпечує структурований підхід до виявлення та розуміння ризиків у сфері захисту, що, своєю чергою, сприяє формуванню стратегічних заходів реагування, програмних заходів і пріоритетів адвокаційної діяльності.

У період з 1 квітня по 30 червня 2026 року команди DRC із захисту опитали 188 домогосподарств, до складу яких входили 443 особи. Більшість опитаних домогосподарств (ДГ) становили домогосподарства, постраждалі від конфлікту та такі, що не зазнали переміщення (51%). Серед опитаних 39% були внутрішньо переміщеними особами (ВПО), а 10% – особами, які повернулися. Усі опитані особи були громадянами України, з яких 60% становили жінки.

Для доповнення кількісного збору даних у Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Херсонській, Сумській,

Донецькій та Миколаївській областях було проведено інтерв'ю з ключовими інформантами (IKI) та обговорення у фокус-групах (ОФГ). Загалом було проведено 90 IKI, у яких взяли участь 11 чоловіків і 79 жінок; цільовими учасниками IKI були представники місцевих органів влади, представники громадських груп і лідери громад, працівники місць колективного/транзитного проживання, соціальні працівники, працівники гуманітарних організацій та ветерани. DRC також провела 60 ОФГ, охопивши 549 учасників із ширшої громади, серед яких 487 жінок і 62 чоловіки. Було використано зручну не випадкову вибірку.

Дані, зібрані за допомогою IKI та ОФГ, відображають сприйняття громадами та повідомлений досвід і не є статистично репрезентативними. Інформація може зазнавати впливу упередженості сприйняття, а також відмінностей в обізнаності респондентів щодо різних тематичних питань і термінології у сфері захисту

Контекст

Інституційний, правовий і нормативний ландшафт. Протягом звітного періоду Україна продовжувала просувати реформи, спрямовані на зміцнення довгострокової системи забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Хоча кілька важливих законодавчих і політичних змін свідчать про прогрес у напрямі більш сталих житлових рішень, труднощі з їх реалізацією та триваюча нестабільна безпекова ситуація означають, що багато домогосподарств, постраждалих від конфлікту, і надалі не мають доступу до безпечного, захищеного та сталого житла.

Ухвалення національної політики дедалі більше визначало колективні місця проживання як тимчасове, а не довгострокове житлове рішення. Постанова Кабінету Міністрів № 728 від 4 червня передбачила укладення письмових договорів строком на шість місяців в офіційних місцях тимчасового проживання (МТП) з можливістю продовження кожні шість місяців; надала мешканцям без документів до 90 днів для приведення документів у належний стан; а також передбачила необхідність повідомлення за чотири тижні до запланованого переміщення або зміни правового статусу приміщення. Однак незахищеність права користування житлом зберігається, оскільки договори можуть бути припинені з кількох адміністративних підстав, при цьому особам надається лише 15 календарних днів для звільнення приміщення. Правило

чотирьох тижнів не є загальним повідомленням про виселення, а надання альтернативного житла не гарантується. Гуртожитки або місця колективного проживання, що перебувають поза межами офіційної системи МТП, можуть підпадати під дію інших і слабших механізмів¹.

Затвердження Державної стратегії внутрішнього переміщення до 2030² року відображає дедалі ширше визнання того, що колективні місця проживання мають слугувати лише тимчасовим рішенням, а не заміною довгострокового житла. Стратегія передбачає поступову трансформацію МТП у довгострокові житлові рішення, зокрема соціальне житло, житло з підтриманим проживанням та інші житлові моделі. Хоча це є важливою зміною державної політики в напрямі довгострокових рішень, виконання цих зобов'язань залежить від подальшої реалізації, і вони ще не створюють юридично забезпечених житлових прав для переміщених домогосподарств.

Реалізація Постанови № 301 просунулася вперед. Субвенція на 2026 рік становить загалом 1,5 млрд грн: 1 млрд грн – на будівництво, ремонт і переобладнання МТП та тимчасового житла, а 500 млн грн – на придбання житла в сільській місцевості. Регіональні обсяги фінансування включали приблизно 21,5 млн грн для Миколаївської, 107,3 млн грн – для Харківської, 23,6 млн грн – для Сумської та 115,5 млн грн – для Дніпропетровської

¹ <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/zakhyst-vpo-u-mtp> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/728-2026-%D0%BF?utm#Text>

² <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/zhytlo-vpo-silska-mistsevist> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2026-%D0%BF#Text>

областей. Однак сама лише наявність фінансових ресурсів навряд чи вирішить житлові потреби. Доступ до житла й надалі залежатиме від спроможності муніципалітетів, процедур закупівель, документації, інфраструктури, стандартів доступності та довгострокового охоплює лише відносно вузьку групу переміщених осіб, виключаючи багатьох

утримання житлового фонду. Аналогічно, запровадження житлових ваучерів вартістю до 2 млн грн для окремих категорій ВПО є важливим розширенням державної підтримки у сфері житла, але на початковому етапі

ВПО з тривалим терміном переміщення на першому етапі реалізації

3.

Система забезпечення житлом розширилася, але доступ і надалі залежав від підзаконних нормативних актів, житлового фонду муніципалітетів і спроможності на місцевому рівні. 1 липня Парламент ухвалив законопроект № 12301. У разі підписання він замінить Закон 2014 року про ВПО та врегулює статус МТП на рівні закону, охоплюючи модульні містечка, гуртожитки, готелі та інші придатні для проживання приміщення. Для категорій ВПО, які визначатиме Кабінет Міністрів, безоплатне тимчасове проживання не може обмежуватися за тривалістю протягом дії воєнного або надзвичайного стану та протягом шести місяців після його припинення. Це захищатиме окремих мешканців від припинення права на проживання виключно через сплив строку, але не означатиме загального мораторію на виселення і не обов'язково виключатиме припинення права проживання з інших законних підстав. Законопроект також консолідує механізми забезпечення житлом, зокрема набуття у власність, пільгове кредитування, фінансовий лізинг, користування та оренду, а також формування фондів тимчасового житла шляхом придбання, оренди, будівництва, реконструкції гуртожитків, переобладнання та ремонту⁴.

У сукупності ці зміни демонструють подальший прогрес у зміцненні правової та політичної основи України у сфері житла та довгострокових рішень. Однак результати моніторингу у сфері захисту свідчать про те, що самі лише законодавчі реформи навряд чи зможуть усунути незахищеність у сфері житла, з якою стикаються багато домогосподарств, постраждалих від конфлікту. Доступ до належного житла й надалі обмежується нестабільною безпековою ситуацією, руйнуванням житла, обмеженою кількістю доступного за ціною житла, бар'єрами, пов'язаними з документацією, та нерівною спроможністю муніципалітетів до реалізації відповідних заходів. Без сталих інвестицій у відбудову житла, соціальне житло, механізми компенсації та спроможність до реалізації на місцевому рівні багато переміщених домогосподарств, імовірно, й надалі залежатимуть від тимчасового житла або продовжуватимуть стикатися зі складним вибором між тривалим переміщенням і передчасним поверненням до небезпечних районів.

³ <https://mindev.gov.ua/news/vidkryto-broniuvannia-koshtiv-za-zhytlovymy-vaucheramy-dlia-vpo-z-tot>

⁴ <https://www.rada.gov.ua/news/razom/273957.html> <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45414>

Аналіз ризиків у сфері захисту: Загрози, їхні наслідки та вразливі групи

Ризик у сфері захисту 1: Незаконні перешкоди чи обмеження свободи пересування та примусове переміщення.

Обмеження свободи пересування та переміщення, спричинене конфліктом, посилилися протягом квітня–червня 2026 року на сході та південному сході України, оскільки ескалація бойових дій, розширення атак із застосуванням FPV-дронів і продовження повітряних бомбардувань ще більше обмежували пересування цивільного населення та прискорювали переміщення. Найбільш серйозні наслідки спостерігалися в прифронтових і прикордонних громадах Харківської, Донецької, Дніпропетровської, Запорізької та Херсонської областей, тоді як збереження нестабільної безпекової ситуації в Сумській області спричиняло подальше переміщення з прикордонних районів і сприяло скороченню можливостей для отримання засобів до існування. У всіх оцінених локаціях обмеження пересування дедалі частіше були наслідком нестабільної безпекової ситуації, пошкодженої інфраструктури та практичних перешкод для переміщення, а не лише формальних обмежень, через що багато цивільних осіб не могли безпечно пересуватися або мати реальну можливість вибору щодо евакуації.

Моніторинг у сфері захисту свідчить про те, що переміщення стає дедалі складнішим і тривалішим. Дані партнерів Кластера з питань захисту, які працюють у транзитному центрі «Волоське» в Дніпропетровській області, свідчать про зменшення частки домогосподарств, здатних евакуюватися самостійно, що вказує на потребу дедалі більшої кількості людей, постраждалих від конфлікту, в організованій евакуаційній підтримці для досягнення безпечних місць. Водночас повторне переміщення стає дедалі поширенішим: **22%** опитаних домогосподарств повідомили про багаторазове переміщення, оскільки лінії фронту продовжують змінюватися. Бар'єри, пов'язані з документацією, серйозні травми, вимоги щодо військового обліку та обмежені можливості для подальшого розміщення також затримували подальше переміщення деяких домогосподарств, подовжуючи їхнє перебування в транзитному центрі «Волоське» та ускладнюючи переміщення до інших місць. Ці висновки свідчать про те, що переміщення дедалі більше характеризується повторними переміщеннями та скороченням можливостей досягти довгострокової безпеки.

Незважаючи на посилення нестабільної безпекової ситуації, значна кількість цивільних осіб залишається в районах із високим рівнем ризику. У Нікопольському районі, за повідомленнями, приблизно **59 000** осіб продовжували проживати в населених пунктах, які зазнавали повторних обстрілів і атак із застосуванням FPV-дронів. Учасники послідовно називали сильну прив'язаність до домівок, землі, засобів до існування та сімейних зв'язків, а також фінансові труднощі й невизначеність щодо майбутнього житла серед чинників, які затримували евакуацію. У Сумській області респонденти також повідомили, що погіршення безпекової ситуації та закриття підприємств спонукали сім'ї, особливо сім'ї з дітьми, назавжди переїжджати до безпечніших регіонів України, тоді як інші стикалися з дедалі більшими труднощами в пошуку житла та засобів до існування після переміщення.

Конфлікт також докорінно змінює способи пересування цивільного населення в постраждалих громадах. Учасники повідомили, що дедалі частіше пристосовують повсякденну діяльність до періодів відносної безпеки, а не пересуваються вільно, при цьому FPV-дрони суттєво обмежують доступ до ринків, медичної допомоги, адміністративних центрів і гуманітарної допомоги. У Золочівській громаді Харківської області мешканці описували звичайні дії, такі як поїздка до аптеки чи продуктового магазину, як такі, що становлять загрозу для життя через повсюдну присутність дронів. Гуманітарні партнери також повідомили, що для доступу до кількох прифронтових населених пунктів у Запорізькій області дедалі частіше необхідно використовувати броньовані транспортні засоби, оснащені системами виявлення дронів. Ці висновки демонструють, що свобода пересування дедалі більше обмежується постійною небезпекою, а не лише фізичними бар'єрами.

Обмеження пересування також продовжують підривати доступ до основних послуг. У Херсонській області респонденти описували необхідність долати значні відстані в небезпечних умовах для отримання послуг Пенсійного фонду, оскільки виїзні механізми надання послуг залишалися недоступними. Подібні бар'єри впливали на доступ до медичної допомоги, адміністративних послуг і гуманітарної допомоги в усіх віддалених і прифронтових громадах, посилюючи залежність від гуманітарних організацій і неформальних мереж підтримки та водночас ще більше обмежуючи можливість цивільного населення безпечно реалізовувати свої права.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлюється взаємодією ескалації бойових дій, розширення діяльності FPV-дронів, пошкодженої інфраструктури, транспортних обмежень, адміністративних бар'єрів і погіршення соціально-економічних умов. У сукупності ці чинники знижують спроможність цивільного населення безпечно пересуватися, отримувати доступ до основних послуг або ухвалювати поінформовані рішення щодо евакуації. Бар'єри, пов'язані з документацією, обмежені можливості транспорту, недоступні державні послуги та невизначеність щодо допомоги для переміщення часто затримують евакуацію навіть у випадках, коли домогосподарства усвідомлюють безпосередні ризики для безпеки.

Економічний тиск додатково посилює ризики, пов'язані з переміщенням. Закриття підприємств, скорочення сільськогосподарського виробництва та зменшення можливостей працевлаштування обмежують спроможність домогосподарств підтримувати себе під час переміщення або облаштовуватися на новому місці. Водночас дефіцит доступного за ціною житла та можливостей для отримання засобів до існування підвищує ризик вторинного переміщення, бездомності, трудової експлуатації та інших ризиків у сфері захисту. Літні люди, сільськогосподарські домогосподарства та люди, які мають міцні соціальні чи економічні зв'язки зі своїми громадами, часто залишаються в районах із високим рівнем ризику, незважаючи на погіршення безпекової ситуації, оскільки переміщення призвело б до втрати житла, землі, засобів до існування та мереж підтримки.

Ці взаємопов'язані чинники створюють сукупні наслідки у сфері захисту, які виходять за межі самого переміщення. Повторне переміщення послаблює стійкість домогосподарств, порушує доступ до послуг і засобів до існування, посилює психологічний дистрес і руйнує мережі соціальної підтримки, тоді як тривала нестабільна безпекова ситуація обмежує можливості

для досягнення довгострокових рішень. У сукупності висновки демонструють, що свобода пересування дедалі більше визначається нестабільною безпековою ситуацією, сукупним переміщенням та обмеженим вибором, а не індивідуальною спроможністю діяти, що посилює потребу в інтегрованій підтримці з евакуації, послугах у сфері захисту та довгостроковій допомозі для відновлення.

Ризик у сфері захисту 2: Напади на цивільне населення та інші незаконні вбивства, а також напади на цивільні об'єкти.

Напади на цивільне населення та цивільні об'єкти посилювалися протягом квітня–червня 2026 року, що призвело до збільшення кількості загиблих і поранених серед цивільного населення, пошкодження житла та цивільної інфраструктури, порушення роботи основних служб і подальшого обмеження гуманітарного доступу на сході та півдні України. Погіршення ситуації було найбільш помітним у Харківській, Донецькій, Херсонській, Дніпропетровській, Запорізькій та Сумській областях, де розширення застосування FPV-дронів, керованих авіаційних бомб, ракет, артилерії та безпілотних літальних апаратів (БПЛА) дальнього радіуса дії збільшило як географічне охоплення, так і непередбачуваність атак. У червні 2026 року було зафіксовано найбільшу кількість жертв серед цивільного населення з квітня 2022 року: щонайменше 293 цивільні особи загинули та 1 990 зазнали поранень у прифронтових громадах, а також у локаціях, віддалених від лінії фронту, таких як місто Київ і Київська область⁵.

Моніторинг у сфері захисту свідчить про те, що цивільне населення в прифронтових, наближених до фронту та прикордонних громадах і надалі стикається з найвищими рівнями ризику, тоді як атаки на локації, які раніше вважалися відносно безпечнішими, демонструють географічне розширення загрози.

Зростання інтенсивності атак відображається як у моніторингу домогосподарств, так і в контекстуальних даних. У Херсонській області більшість атак була зосереджена в межах 0–25 км від лінії фронту, тоді як у період із квітня по червень почастишали удари на відстані до 40 км, що наражало на прямі атаки ширшу територію та, згідно з інформацією зі звітів DRC із безпеки, ще більше ускладнювало гуманітарний доступ. У Донецькій області повторні удари спричинили значні втрати серед цивільного населення, зокрема атаки на Краматорськ, Дружківку та Слов'янськ, унаслідок яких загинули та зазнали поранень численні цивільні особи, а також було розширено райони обов'язкової евакуації для сімей із дітьми. Моніторинг домогосподарств аналогічно демонструє широкий вплив на сприйняття цивільним населенням власної безпеки. Обстріли або загрозу обстрілів як чинник, що підриває безпеку, визначили **92%** респондентів у Дніпропетровській та Запорізькій областях, 86% – у Харківській області та **100%** респондентів – у Миколаївській і Херсонській областях. У Сумській області **58%** опитаних домогосподарств повідомили, що не почуваються в безпеці, тоді як **90%** домогосподарств ВПО визначили обстріли або загрозу обстрілів основною причиною переміщення.

⁵ [УВКПЛ ООН, Україна – Захист цивільного населення в умовах збройного конфлікту – червень 2026 року](#)

Наслідки для сфери захисту виходять далеко за межі безпосередніх жертв серед цивільного населення. Повторні атаки, що уражають житлові райони, освітні заклади, адміністративні будівлі, транспортні маршрути, енергетичну інфраструктуру та громадські простори, продовжують завдавати шкоди цивільному середовищу та порушувати доступ до медичної допомоги, освіти, соціального захисту й гуманітарної допомоги. Дедалі ширше застосування FPV-дронів докорінно змінило структуру ризиків для цивільного населення, скоротивши час для попередження та підвищивши непередбачуваність атак, унаслідок чого звичайні повсякденні дії, зокрема поїздка на роботу, відвідування ринків, звернення за державними послугами або отримання гуманітарної допомоги, стають дедалі небезпечнішими. Як підсумував учасник ОФГ із Золочівської громади Харківської області: **«Люди вже бояться не лише обстрілів. Дрони всюди, і навіть похід до аптеки чи магазину відчувається як ризик для життя»**. Гуманітарні партнери також повідомили про посилення операційних обмежень: для доступу до кількох прифронтових населених пунктів у Запорізькій області необхідно використовувати броньовані транспортні засоби, оснащені системами виявлення дронів, що зменшує частоту та охоплення гуманітарної допомоги.

© DRC Україна, с. Черкаське, Донецька область, Станіслав Пантелей.

Якісні результати дослідження ілюструють, як повторні атаки змінюють поведінку цивільного населення. У Харківській області учасники послідовно описували постійне відчуття небезпеки та пристосування свого повсякденного розпорядку для зменшення ризику потрапити під атаку, зокрема навчалися розрізняти різні типи дронів за звуком і обмежували пересування поза домом. Подібні занепокоєння повідомлялися в Сумській та Миколаївській областях, де атаки порушували роботу громадського транспорту, переривали доступ до державних послуг і створювали небезпечні умови праці через неналежну інфраструктуру укриттів. У Донецькій області учасник ОФГ наголосив на непередбачуваності

атак: **«До цього неможливо підготуватися»**. Учасники описували скасування транспортних сполучень, робочі місця, що функціонували без належних захисних заходів, і повторні перебої в наданні основних адміністративних послуг під час тривалих повітряних тривог. Ці висновки демонструють, що атаки дедалі більше обмежують можливість цивільного населення безпечно отримувати доступ до зайнятості, медичної допомоги, освіти та державних послуг, навіть у тих випадках, коли люди не зазнали прямого фізичного впливу внаслідок пошкоджень.

Атаки також породжують численні та взаємопов'язані потреби у сфері захисту. Після ракетного удару, внаслідок якого було пошкоджено понад 100 житлових будівель у Зайцівській громаді Дніпропетровської області, постраждали домогосподарства одночасно потребували допомоги із забезпечення житлом, правової підтримки, компенсації, освітніх послуг і психосоціальної підтримки. Подібні моделі спостерігалися в усіх оцінених областях, де пошкодження житла та цивільної інфраструктури спричиняли переміщення, затримували доступ до засобів правового захисту та компенсації, порушували можливості для отримання засобів до існування і посилювали психологічний дистрес. Ці висновки ілюструють, як одна атака може спричинити каскадні наслідки у сфері захисту, що виходять далеко за межі безпосередньої фізичної шкоди.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлюється постійною близькістю бойових дій до населених районів, інтенсифікацією застосування вибухової зброї з широкою зоною ураження, розширенням операцій із застосуванням FPV-дронів і безпілотників дальнього радіуса дії, а також повторними атаками, що зачіпають житлові населені пункти, цивільну інфраструктуру та транспортні маршрути. Зростання географічного охоплення та непередбачуваності атак скорочує час для попередження та ускладнює цивільному населенню й гуманітарним організаціям визначення безпечних періодів для пересування або надання послуг. Ці загрози посилюються неналежною інфраструктурою цивільного захисту, зокрема обмеженою кількістю доступних укриттів, недоступними або неналежно утримуваними укриттями та відсутністю належних захисних заходів на робочих місцях і в державних установах. Унаслідок цього атаки дедалі більше порушують доступ до пенсій, медичної допомоги, освіти, документації та інших основних державних послуг.

Ризик у сфері захисту 3: Наявність мін та інших вибухонебезпечних предметів.

Ризик, пов'язаний із мінами та іншими вибухонебезпечними предметами, залишався стабільно високим протягом квітня–червня 2026 року, без будь-яких свідчень його суттєвого зниження в усіх оцінених прифронтових, наближених до фронту та раніше постраждалих від конфлікту районах. Найвищі рівні ризику й надалі фіксувалися в Херсонській, Миколаївській, Харківській та Донецькій областях, де давнє забруднення додатково посилюється триваючими бойовими діями, повторними обстрілами, дистанційним мінуванням і дедалі ширшим застосуванням FPV-дронів. Хоча протягом звітного періоду в Дніпропетровській та Запорізькій областях у межах моніторингу у сфері захисту не було виявлено підтверджених інцидентів, пов'язаних із мінами або нерозірваними боєприпасами, вибухонебезпечні

предмети залишалися значним джерелом занепокоєння через повторні удари та потенційну наявність нерозірваних боєприпасів після атак.

Результати опитування домогосподарств демонструють, що вибухонебезпечні предмети й надалі впливають на сприйняття цивільним населенням власної безпеки та обмежують свободу пересування. У Дніпропетровській та Запорізькій областях **62%** опитаних домогосподарств визначили забруднення мінами або нерозірваними боєприпасами як чинник, що підриває їхнє відчуття безпеки. У Харківській області **56%** домогосподарств, які повідомили про бар'єри для пересування, визначили вибухонебезпечні предмети як такий бар'єр, тоді як **14%** зазначили, що забруднення мінами безпосередньо впливає на їхнє відчуття безпеки. У Миколаївській та Херсонській областях забруднення вибухонебезпечними предметами визначили як проблему у сфері захисту відповідно **28%** та **22%** респондентів. Ці висновки свідчать про те, що забруднення й надалі впливає на повсякденні рішення щодо пересування, засобів до існування та доступу до послуг, навіть у районах, де активні бойові дії стали менш частими.

Характер ризику різниться в оцінених областях.

У Харківській області забруднення залишається поширеним на сільськогосподарських угіддях, у лісосмугах, на берегах річок і поблизу пошкодженої інфраструктури, створюючи постійні перешкоди для ведення сільського господарства та пересування. У Херсонській та Миколаївській областях забруднення й надалі обмежує доступ до сільськогосподарських угідь і транспортних маршрутів, тоді як повідомлення про використання БПЛА для дистанційного розміщення вибухонебезпечних предметів створюють нові та менш передбачувані загрози вздовж доріг, які раніше вважалися безпечними. У Донецькій області наявне забруднення дедалі більше взаємодіє з триваючими обстрілами та інтенсифікацією застосування FPV-дронів, ще більше обмежуючи спроможність цивільного населення безпечно пересуватися або отримувати доступ до основних послуг.

Вплив на сферу захисту виходить за межі безпосереднього ризику травмування або загибелі. Забруднення доріг, сільськогосподарських угідь, житлових районів і цивільної інфраструктури обмежує свободу пересування, затримує доступ до медичної допомоги, гуманітарної допомоги та державних послуг і підриває засоби до існування, обмежуючи доступ до сільськогосподарських земель та інших виробничих активів. Невизначеність щодо того, чи є дороги або земельні ділянки безпечними, також сприяє самообмеженню пересування, посилюючи ізоляцію та обмежуючи доступ до можливостей для отримання доходу.

© DRC Україна, попереджувальний знак

Якісні результати дослідження ілюструють, як забруднення стало невід’ємною частиною повсякденного життя. В Оскільській громаді Харківської області учасники повідомили, що люди продовжували уникати сільськогосподарських угідь і раніше постраждалих територій через триваючі інциденти, пов’язані з мінами. Як пояснив один з учасників: **«Люди досі бояться вільно пересуватися в певних районах»**, маючи на увазі повторні випадки, коли фермери, які працювали на тракторах, гинули або зазнавали поранень унаслідок підриву на мінах. У Дергачівській громаді учасники зазначили, що забруднення більше не можна розглядати окремо від ширшої нестабільної безпекової ситуації, пояснюючи: **«Країна одна, скрізь небезпечно»**. Ці висновки демонструють, що цивільне населення дедалі частіше стикається із забрудненням вибухонебезпечними предметами одночасно з обстрілами, атаками дронів і порушенням транспортного сполучення, що створює численні та взаємопов’язані перешкоди для безпечного пересування.

Моніторинг у сфері захисту також виявив нові занепокоєння щодо зміни характеру забруднення. У Херсонській області повідомлення про інциденти за участю цивільного населення та свійських тварин у районах, які раніше вважалися очищеними, знизили довіру громад до заходів з очищення та посилили уявлення про те, що жодну територію не можна вважати цілком безпечною. Хоча наявні дані не підтверджують масштаб або причини цих інцидентів, вони підкреслюють важливість підтримання актуальної інформації про ризики та продовження моніторингу можливого повторного забруднення. Аналогічно повідомлення про те, що БПЛА можуть використовуватися для дистанційного розміщення вибухонебезпечних загроз уздовж транспортних маршрутів, ілюструють, як характер забруднення стає дедалі динамічнішим і складнішим для прогнозування цивільним населенням.

У Донецькій області місцеві органи влади та члени громад також повідомили про занепокоєння, що FPV-дрони в деяких випадках можуть розкидати вибухові пристрої на дорогах або вулицях. Хоча цю інформацію не вдалося незалежно перевірити протягом звітного періоду, вона становить нову проблему у сфері захисту, яка потребує подальшого моніторингу та координації між суб’єктами у сфері захисту, гуманітарного розмінування та відповідними органами влади.

Чинники та бар’єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлюється взаємодією минулих і поточних бойових дій, тривалого забруднення, повторних обстрілів, дистанційного мінування та дедалі ширшого застосування FPV-дронів, що разом створюють як постійні, так і нові вибухонебезпечні загрози. Ризик посилюється обмеженням гуманітарним доступом, неповним очищенням, невизначеністю щодо статусу раніше очищених територій та обмеженням доступом до надійної й актуальної інформації про забруднення. Нестабільна безпекова ситуація також обмежує спроможність суб’єктів протимінної діяльності проводити обстеження, очищення та навчання щодо ризиків, пов’язаних із вибухонебезпечними предметами, у найбільш постраждалих громадах.

Економічний тиск додатково підвищує рівень ризику. Домогосподарства, які залежать від сільського господарства, тваринництва або природних ресурсів, часто продовжують відвідувати імовірно забруднені території через обмежені альтернативні можливості для

отримання засобів до існування, тоді як пошкоджена транспортна інфраструктура та фінансові труднощі зменшують можливості уникати забруднених маршрутів або переміщуватися в інші місця. Літні люди та особи з інвалідністю стикаються з додатковими бар'єрами в доступі до навчання щодо ризиків і альтернативних маршрутів, тоді як перебої в роботі засобів зв'язку та електропостачанні можуть затримувати поширення інформації про новозабруднені території або екстрене перекриття доріг.

Ці взаємопов'язані чинники створюють каскадні наслідки у сфері захисту, які виходять далеко за межі безпосередньої загрози травмування. Забруднення обмежує свободу пересування, затримує гуманітарний доступ, обмежує доступ до медичної допомоги та основних послуг, підриває сільськогосподарські засоби до існування та сприяє продовольчій незахищеності, переміщенню та психологічному дистресу. У міру того як домогосподарства неодноразово стикаються як із вибухонебезпечними загрозами, так і з наслідками конфлікту, їхня спроможність до відновлення зменшується, посилюючи цикл уразливості, за якого економічна необхідність дедалі частіше змушує цивільне населення погоджуватися на небезпечний рівень ризику.

Ризик у сфері захисту 4: Розділення дітей із сім'єю та примусове розділення сімей.

Ризик розділення дітей із сім'єю та примусового розділення сімей зріс протягом квітня–червня 2026 року, особливо в Харківській та Донецькій областях, оскільки інтенсифікація бойових дій і розширення заходів обов'язкової евакуації призвели до того, що дедалі більше домогосподарств переміщувалися поетапно, а не разом. Хоча випадків масового розділення не було виявлено в усіх оцінених областях, ризик залишався наявним скрізь, де повторне переміщення, обов'язкова евакуація, бар'єри, пов'язані з документацією, та організація транзиту впливали на здатність домогосподарств безпечно переміщуватися як єдина сім'я. Найвищі ризики й надалі виявлялися в прифронтових і прикордонних громадах, де проводилася активна евакуація, оскільки погіршення безпекової ситуації дедалі частіше змушувало сім'ї ухвалювати складні рішення щодо того, хто може евакуюватися, коли і в який спосіб.

Моніторинг у сфері захисту свідчить про те, що розділення сімей насамперед зумовлюється поетапним переміщенням, а не навмисним залишенням членів сім'ї або руйнуванням сімейних структур. У Харківській області 28% опитаних домогосподарств повідомили про щонайменше одного члена сім'ї, який проживає окремо, тоді як 19% оцінених домогосподарств у Донецькій області повідомили, що доросла дитина переїхала до іншого місця в Україні. Сім'ї послідовно описували, що жінки та діти евакуювалися першими, щоб отримати доступ до безпеки та освіти, тоді як чоловіки часто залишалися через працевлаштування, обмеження, пов'язані з мобілізацією, або відповідальність за захист житла, землі та засобів до існування. Літні люди також частіше залишалися, зокрема через обмежену мобільність, прив'язаність до своїх домів або небажання пристосовуватися до умов переміщення. Ці стратегії подолання труднощів зменшують безпосередній ризик, пов'язаний із бойовими діями, але часто призводять до тривалого розділення та послаблення мереж сімейної підтримки.

Якісні результати дослідження демонструють, що розділення сімей набуває різних форм і не повинно розумітися виключно як фізичне розділення батьків і дітей. У Золочівській громаді учасник ОФГ наголосив, що втрата близьких і втрата батьків також впливають на середовище захисту дітей, зазначивши: **«Є сім'ї, де батько в сім'ї загинув як військовослужбовець»**. Ці висновки підкреслюють важливість розрізнення втрати близьких, пов'язаної з конфліктом, тимчасового розділення внаслідок евакуації та довгострокового порушення мереж сімейної підтримки, оскільки кожен із цих випадків потребує різних заходів реагування у сфері захисту.

У Донецькій області тривалі бойові дії та розширення районів обов'язкової евакуації дедалі більше розділяли домогосподарства, оскільки члени сімей ухвалювали різні рішення щодо евакуації. Учасники послідовно описували сильну прив'язаність до житла, землі та особистих речей як чинник, що затримував евакуацію. Як пояснив один з учасників: **«Це мій дім. Я не хочу залишати спогади й усе, цю будував протягом усього свого життя»**, тоді як інший зазначив, що евакуація часто відкладалася, оскільки **«Для цього потрібні багато грошей»**. Ці висновки ілюструють, як фінансові обмеження, прив'язаність до місця проживання та нестабільна безпекова ситуація взаємодіють, призводячи до часткового переміщення домогосподарств, коли деякі члени сім'ї залишаються під впливом триваючих бойових дій, тоді як інші переміщуються в безпечні місця.

Моніторинг у сфері захисту також виявив правові, адміністративні та операційні чинники, які можуть підвищувати ризики розділення. У Дніпропетровській та Запорізькій областях під час обговорень у межах Кластера з питань захисту було висловлено занепокоєння щодо практичного застосування Закону № 4779-IX, зокрема положень, які стосуються дітей, батьки яких відмовляються від евакуації, а також вимоги до батьків підтвердити наявність безпечного місця проживання протягом шести місяців.² У Нікопольському районі Дніпропетровської області станом на червень 2026 року, за повідомленнями, із 132 дітей, які підлягали обов'язковій евакуації, залишилося лише семеро, а сім'ї активно переміщувалися без повідомлень про випадки розділення. У Миколаївській та Херсонській областях масових випадків не було виявлено, однак повторне переміщення та завершена евакуація дітей із кількох населених пунктів порушили навчання, звичний сімейний уклад і мережі підтримки в громадах. У Краматорському районі Донецької області DRC отримала запити щодо правового інформування та консультування стосовно застосування Закону № 4779-IX, пов'язаного з обов'язковою евакуацією дітей. Заходи з обов'язкової евакуації дітей спрямовані на захист дітей від безпосередньої небезпеки; однак їх реалізація потребує надійних процедурних гарантій, індивідуальної оцінки та планування, орієнтованого на інтереси сім'ї, щоб мінімізувати випадки розділення, яких можна уникнути.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлений взаємодією ескалації бойових дій, обов'язкових заходів з евакуації, фінансових труднощів, бар'єрів, пов'язаних із документацією, обмежених можливостей транспортування та недостатньої кількості доступного житла. Конфлікт часто вимагає від домогосподарств швидкого ухвалення рішень щодо евакуації, тоді як відмінності у віці, мобільності, обов'язках із догляду та юридичних зобов'язаннях означають, що члени сім'ї часто не можуть виїхати одночасно. Під час евакуації зазвичай пріоритет надається жінкам і

дітям, тоді як чоловіки можуть залишатися через засоби до існування, обмеження, пов'язані з мобілізацією, або відповідальність за захист майна. Люди старшого віку та особи з інвалідністю можуть відкладати евакуацію або відмовлятися від неї через обмеження мобільності, прив'язаність до своїх домів або відсутність доступного житла та транспорту. Ці ризики додатково посилюються порушенням комунікації, неодноразовим переміщенням і послабленням мереж підтримки в громадах, що ускладнює для розділених сімей підтримання зв'язку або організацію возз'єднання. Проблеми з документацією, недоступний транспорт і нестача належного житла також можуть подовжувати перебування в транзитних закладах або затримувати подальше переміщення, посилюючи тиск на сім'ї та змушуючи їх розділятися, щоб отримати доступ до безпеки або послуг.

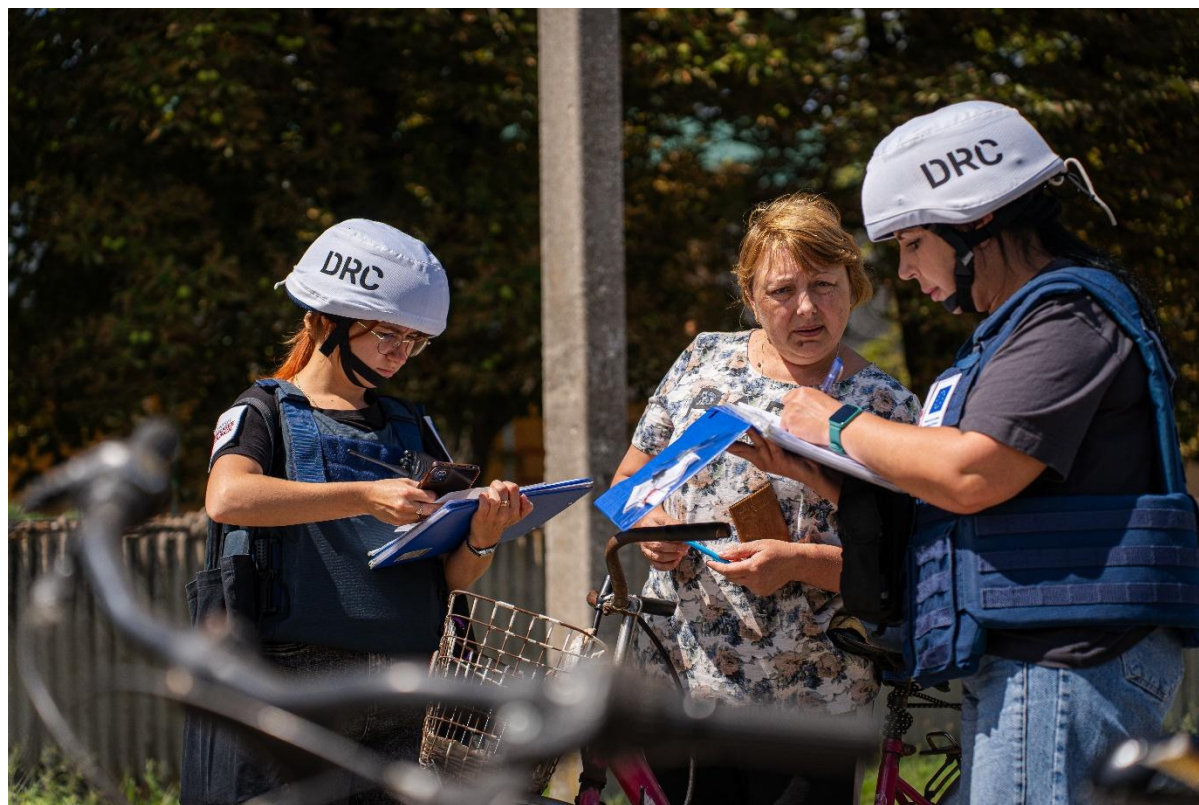
Наслідки виходять за межі фізичного розділення. Розділення сімей порушує домовленості щодо догляду, посилює психологічний дистрес, перериває навчання дітей і зменшує доступ людей старшого віку та осіб з інвалідністю до підтримки з боку сім'ї. Воно також збільшує потребу в супроводі випадків у сфері захисту дітей, послугах із розшуку та возз'єднання сімей, водночас посилюючи довгострокові ризики соціальної ізоляції, бідності та залежності від гуманітарної допомоги. Отримані результати демонструють, що розділення сімей дедалі більше зумовлюється сукупним тиском, пов'язаним із конфліктом, а не поодинокими інцидентами у сфері захисту, що підкреслює важливість комплексного планування евакуації, гнучкого супроводу випадків і сімейно орієнтованих заходів реагування у сфері захисту, спрямованих на збереження єдності сім'ї всюди, де це можливо, водночас надаючи пріоритет безпеці дітей.

Ризик у сфері захисту 5: Дискримінація та стигматизація, відмова в наданні ресурсів, можливостей, послуг та/або доступу до гуманітарної допомоги.

Ризик дискримінації, стигматизації та нерівного доступу до ресурсів, можливостей і послуг зберігався протягом квітня–червня 2026 року, хоча його характер відрізнявся в різних оцінених областях. Моніторинг у сфері захисту виявив відносно небагато повідомлень про систематичну або навмисну дискримінацію під час доступу до гуманітарної допомоги чи державних послуг. Натомість виключення насамперед було зумовлене структурними бар'єрами, зокрема недоступною інфраструктурою, нестачею житла, обмеженнями у сфері транспорту, цифровою ізоляцією та обмеженою доступністю послуг, які непропорційно впливали на групи, що вже зазнають підвищеної вразливості. Пряма дискримінація найбільше проявлялася під час доступу до працевлаштування та житла, тоді як непряма дискримінація виникала в тих випадках, коли послуги та системи не враховували різні потреби.

Ризик був найбільш вираженим у районах, що зазнають тривалого переміщення та мають обмежені ресурси, де конкуренція за житло, працевлаштування та державні послуги посилювала напруженість між переміщеними особами та приймаючими громадами. У Миколаївській та Херсонській областях ВПО повідомляли про негативне ставлення з боку орендодавців і роботодавців, при цьому респонденти пов'язували таке ставлення зі сприйняттям переміщених домогосподарств як таких, що конкурують за дефіцитне житло, робочі місця та гуманітарну допомогу. У Дніпропетровській та Запорізькій областях нестача

соціального та колективного житла так само обмежувала можливості для довгострокової інтеграції, посилюючи залежність від родичів, неформальних варіантів розміщення та неналежних житлових умов. Моніторинг доступності також продемонстрував стійке структурне виключення: лише 21% відстежених місць колективного проживання були повністю доступними для осіб з інвалідністю, а у 64% були відсутні доступні санітарно-гігієнічні приміщення⁶. Ці бар'єри й надалі обмежують рівний доступ до житла, державних послуг і гідних умов проживання.

© DRC Україна, Слов'янськ, Донецька область, Станіслав Пантелей.

Працевлаштування залишалося однією з найбільш очевидних сфер, у яких повідомлялося про пряму дискримінацію. У Сумській області учасники описували дискримінацію за віком щодо людей віком понад 45 років, виключення осіб з інвалідністю через недоступність робочих місць, а також дискримінацію жінок із дітьми, що ґрунтувалася на припущеннях щодо обов'язків із догляду. Один учасник ОФГ в Сумській області повідомив, що жінці сказали обрати між оформленням відпустки для догляду за хворою дитиною та збереженням роботи, що ілюструє, як гендерні ролі та обов'язки з догляду й надалі створюють бар'єри для рівних можливостей у сфері працевлаштування. Моніторинг також виявив дискримінаційні практики під час найму, що впливають на представників національних меншин, зокрема повідомлення про те, що ромських жінок виключали з формального працевлаштування або пропонували їм менш сприятливі умови контрактів, ніж іншим працівникам. Ці результати демонструють, як дискримінація може посилювати економічну вразливість груп, які вже перебувають у ситуації підвищеного ризику у сфері захисту.

⁶ [Кластер з питань захисту в Україні – Моніторинг місць колективного проживання ВПО](#)

Моніторинг у сфері захисту також виявив поширене структурне виключення, пов'язане з цифровізацією та доступністю. Люди старшого віку, особи з інвалідністю та люди з обмеженими цифровими навичками часто зазнавали труднощів із доступом до державних послуг, оскільки адміністративні процедури дедалі більше спиралися на онлайн-платформи, електронну ідентифікацію та цифрову комунікацію. У Миколаївській, Херсонській та Сумській областях респонденти повідомляли, що обмежені цифрові навички, низька якість інтернет-зв'язку та відсутність відповідних пристроїв зменшували їхню здатність самостійно отримувати доступ до послуг Пенсійного фонду та інших державних програм. Учасник ОФГ з Очаківської громади Миколаївської області так само зазначив: **«Я не вважаю себе достатньо освіченою чи обізнаною, щоб користуватися онлайн-кабі нетом Пенсі йного фонду»**. У віддалених і прифронтових громадах ці бар'єри додатково посилювалися обмеженими можливостями транспортування, пошкодженою інфраструктурою та небезпекою, через що багато домогосподарств були змушені залежати від родичів, соціальних працівників або гуманітарних організацій, щоб реалізовувати свої права.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлений взаємодією тривалого переміщення, економічних труднощів, обмежених можливостей щодо забезпечення житлом і засобами до існування, недоступної інфраструктури, цифрового виключення та стійких соціальних стереотипів. Конкуренція за обмежені ресурси може посилювати негативне сприйняття переміщеного населення, тоді як економічний тиск може сприяти посиленню дискримінаційних практик під час найму, що впливають на людей старшого віку, осіб з інвалідністю, жінок з обов'язками щодо догляду та представників національних меншин. Водночас недоступна інфраструктура, обмежені можливості транспортування та дедалі більша цифровізація державних послуг створюють структурні бар'єри, які непропорційно впливають на людей з обмеженою мобільністю, недостатніми цифровими навичками або тих, хто проживає у віддалених і прифронтових громадах. Тривала небезпека додатково посилює ці виклики, обмежуючи гуманітарний доступ, скорочуючи виїзні послуги та обмежуючи безпечний доступ до адміністративних центрів.

Взаємодія цих чинників створює ризики у сфері захисту, які виходять за межі нерівного доступу до послуг. Дискримінація та структурне виключення сприяють обмеженню доступу до житла, працевлаштування, соціального захисту та гуманітарної допомоги, підвищуючи ризик бідності, повторного переміщення, небезпечного працевлаштування та соціальної ізоляції. Стійкі бар'єри для участі в житті громади та ухваленні рішень на місцевому рівні також можуть зменшувати врахування пріоритетів уразливих груп і послаблювати довіру до установ. У сукупності отримані результати свідчать про те, що дискримінація в поточному контексті частіше зумовлена структурною нерівністю, ніж навмисним виключенням, що підкреслює необхідність посилення доступності, інклюзивного надання послуг і рівного доступу до можливостей поряд із заходами, спрямованими на подолання дискримінаційного ставлення там, де воно має місце.

Ризик у сфері захисту 6: Дезінформація та відмова в доступі до інформації.

Ризик дезінформації та відмови в доступі до інформації залишався значним протягом квітня–червня 2026 року і ставав дедалі складнішим, оскільки адміністративні реформи, цифровізація та погіршення комунікаційних можливостей вимагали від населення, постраждалого від конфлікту, самостійно орієнтуватися в інформації. Моніторинг у сфері захисту виявив обмежені докази систематичної відмови в наданні інформації з боку органів влади. Натомість основний ризик виникав через фрагментовану офіційну комунікацію, непослідовні роз’яснення, недоступні цифрові системи та обмежені можливості для людей отримувати інформацію щодо конкретних випадків або перевіряти її точність. У Донецькій області дезінформацію, пов’язану з конфліктом, було визначено як специфічний ризик у сфері захисту. Ці бар’єри були найбільш вираженими у віддалених, сільських і прифронтових громадах, де небезпека, пошкоджена інфраструктура та скорочення виїзної роботи ще більше обмежували доступ до достовірної інформації.

© DRC Україна, Слов’янськ, Донецька область, Станіслав Пантелей.

Адміністративні реформи, зокрема передання відповідальності за надання окремих видів соціальної допомоги Пенсійному фонду України, стали одним із найбільш значущих джерел непорозумінь у всіх оцінених областях. Хоча реформи розширили цифрові послуги та інтегрували бази даних, багато респондентів і надалі не були впевнені щодо розподілу відповідальності між установами, процедур подання заяв і причин затримки або відмови в ухваленні рішень. **«Заяву просто повертають, але нам не пояснюють, чому з нею не так. Нам доводиться здогадуватися, чому саме не відповідало вимогам».** – учасник IKI, Сумська область. У Дніпропетровській та Запорізькій областях 50% домогосподарств, які стикалися з бар’єрами, пов’язаними з документацією, визначили нестачу інформації як ключову перешкоду. Учасники в кількох областях описували, як їх

неодноразово скеровували між центрами надання адміністративних послуг та відділеннями Пенсійного фонду без надання чітких роз'яснень, що затримувало доступ до соціальної допомоги та знижувало довіру до державних установ.

Цифровізація створила як можливості, так і нові форми виключення. Хоча онлайн-послуги покращили доступ для деяких домогосподарств, люди старшого віку, особи з інвалідністю та жителі сільської місцевості часто не мали пристроїв, належного інтернет-з'єднання або цифрових навичок, необхідних для самостійного користування ними. Там, де транспортне сполучення, електропостачання або телекомунікації були порушені, домогосподарства ставали дедалі більш залежними від родичів, соціальних працівників, старост і гуманітарних організацій для отримання інформації та проходження адміністративних процедур. Моніторинг також виявив занепокоєння щодо недостатньої кількості приміщень для конфіденційного консультування та непослідовного захисту персональних даних, що ще більше знижувало довіру до адміністративних послуг.

Моніторинг у сфері захисту також виявив інформаційні ризики, що виходять за межі доступу до державних послуг. У Сумській області респонденти повідомляли про оманливі оголошення щодо працевлаштування, неточну інформацію про заробітну плату та умови праці, а також обмежене розуміння трудових прав і працевлаштування за кордоном, що підвищувало вразливість до трудової експлуатації та торгівлі людьми. У Донецькій області інформаційне середовище додатково ускладнювалося повідомленнями про діяльність Росії з поширення дезінформації. Центр протидії дезінформації задокументував розповсюдження пропагандистських листівок за допомогою безпілотних літальних апаратів над Слов'янськом і Краматорськом, що ілюструє подальше використання інформаційних операцій, спрямованих на цивільне населення, постраждале від конфлікту. Дезінформація, пов'язана з конфліктом і спрямована на цивільне населення, підриває доступ до достовірної інформації та може посилювати плутанину, страх і ризик ухвалення небезпечних рішень щодо евакуації, доступу до послуг і допомоги у сфері захисту. Водночас жителі дедалі більше поклалися на соціальні мережі, канали в Telegram і застосунки для обміну повідомленнями для отримання інформації про безпеку, гуманітарну допомогу та працевлаштування. Хоча ці платформи залишаються важливими каналами комунікації, вони також підвищують ризик поширення дезінформації, шахрайського контенту та неперевіреної інформації, особливо в періоди порушення комунікацій.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлений взаємодією складних адміністративних реформ, слабкої інституційної комунікації, цифрового виключення, небезпеки та залежності від неформальних каналів отримання інформації. Фрагментований розподіл відповідальності між установами часто призводить до того, що працівники, які безпосередньо працюють із населенням, не можуть пояснити адміністративні рішення або затримки в їх опрацюванні, тоді як заявникам важко визначити, яка саме установа відповідальна за вирішення проблем. Цифровізація додатково посилює ці бар'єри, покращуючи доступ для населення, яке має цифровий зв'язок, водночас посилюючи виключення людей старшого віку, осіб з інвалідністю та жителів віддалених громад з обмеженим доступом до інтернету або низьким рівнем цифрової грамотності. Навмисні зусилля з поширення дезінформації, зокрема повідомлення про інформаційні

операції Росії в Донецькій області, додатково ускладнюють інформаційне середовище, підриваючи довіру до перевірених джерел і посилюючи невизначеність серед населення, постраждалого від конфлікту.

Взаємодія цих чинників створює ризики у сфері захисту, які виходять за межі самого доступу до інформації. Суперечливі роз'яснення, незрозумілі адміністративні рішення та навмисна дезінформація ще більше підривають довіру до державних установ і гуманітарних організацій, відбиваючи у людей бажання звертатися по допомогу або завершувати адміністративні процедури. У сукупності отримані результати демонструють, що доступ до інформації визначається не лише її наявністю, а й здатністю людей розуміти, перевіряти та безпечно використовувати її для реалізації своїх прав і ухвалення обґрунтованих рішень у дедалі складнішому інформаційному середовищі.

Ризик у сфері захисту 7: Гендерно зумовлене насильство.

Гендерно зумовлене насильство (ГЗН) залишалося значним ризиком у сфері захисту протягом квітня–червня 2026 року, хоча зафіксовані тенденції відрізнялися в різних оцінених областях. Хоча в Харківській, Донецькій та Сумській областях не було виявлено помітного зростання кількості розкритих випадків, це не слід тлумачити як відсутність ГЗН. Стійка стигматизація, страх помсти, економічна залежність, занепокоєння щодо конфіденційності та обмежена обізнаність про доступні послуги й надалі перешкоджають розкриттю інформації про такі випадки та сприяють їх неповідомленню. У всіх оцінених локаціях ризики ГЗН були тісно пов'язані з переміщенням, економічними труднощами, нестабільністю житлових умов і скороченням можливостей для отримання засобів до існування, а не обмежувалися насильством у домогосподарстві.

Найбільш значне погіршення ситуації було виявлено в Миколаївській та Херсонській областях, де моніторинг зафіксував підвищені ризики сексуальної експлуатації та торгівлі людьми, що впливають на переміщених жінок і дівчат, зокрема в транзитних центрах, місцях колективного проживання, модульних поселеннях і віддалених прифронтових громадах. У Дніпропетровській та Запорізькій областях учасники повідомляли про збереження занепокоєння щодо домагань у громадських місцях і на робочих місцях, зниження рівня безпеки для дівчат-підлітків і посилення фінансової залежності серед переміщених жінок. В усіх оцінених районах основними ризиками були насильство з боку інтимного партнера, психологічне насильство, сексуальні домагання, експлуатація на робочому місці, примусові стосунки, торгівля людьми та сексуальна експлуатація. Ці ризики дедалі більше обмежували мобільність жінок, можливості працевлаштування та участь у житті громади.

Моніторинг показав, що економічна вразливість часто поєднувалася з переміщенням, посилюючи ризик експлуатації. Повідомлялося, що жінки, які стикалися з високою вартістю оренди, обмеженими можливостями для отримання засобів до існування або нестабільними житловими умовами, частіше погоджувалися на небезпечну роботу або варіанти проживання без договорів чи правових гарантій. У Миколаївській та Херсонській областях респонденти описували ситуації експлуатації, у яких працевлаштування, проживання, борги та вилучення документів використовувалися одночасно для контролю над переміщеними

жінками. Учасники також повідомляли про оманливе вербування на роботу в інших регіонах України та за кордоном, спрямоване на жінок, які подорожують самотійно або з дітьми, що підкреслює тісний зв'язок між ризиками ГЗН і торгівлі людьми. Учасник ОФГ із Сум описав вакансію адміністратора готелю, яка, за наявними повідомленнями, під час співбесіди перетворилася на пропозицію, пов'язану із сексуальною експлуатацією:

«Моя знайома подалася на роботу адміністратором готелю. Вакансію було офіційно розміщено на сайті Work.ua. Співбесіда проходила в якійсь квартирі... Їй запропонували набагато вищу зарплату, але натомість вона мала б розважати чоловіків вночі».

Моніторинг у сфері захисту також виявив нові питання, що потребують подальшої оцінки. У Харківській області фахівці наголосили на можливому зростанні рівня насильства в домогосподарствах, пов'язаного з психологічним дистресом через конфлікт, психологічному насильстві над особами з інвалідністю з боку членів сім'ї та онлайн-вербуванні дівчат-підлітків через соціальні мережі й платформи для пошуку роботи. Хоча ці тенденції не були підтверджені офіційним моніторингом протягом звітного періоду, вони вказують на сфери, які потребують подальшого моніторингу. Так само в Донецькій області учасники повідомляли, що економічна залежність може зменшувати здатність жінок залишати насильницькі стосунки, хоча зростання кількості зареєстрованих випадків ГЗН не було виявлено.

Страх стигматизації, помсти та порушення конфіденційності залишався серед найсуттєвіших бар'єрів для розкриття інформації. Учасники послідовно повідомляли, що постраждалі неохоче зверталися по допомогу через побоювання пліток у громаді, розпаду сім'ї або переконання, що органи влади не відреагують належним чином. Ці бар'єри були особливо вираженими в невеликих або тісно згуртованих громадах, де збереження конфіденційності вважалося складнішим. Унаслідок цього про випадки ГЗН, імовірно, й надалі суттєво не повідомлятиметься, попри збереження ризиків у сфері захисту.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризики ГЗН зумовлені взаємодією економічних труднощів, пов'язаних із конфліктом, переміщення, нестабільності житлових умов, втрати засобів до існування та послаблення мереж соціальної підтримки. Зниження доступу до формального працевлаштування посилює фінансову залежність від роботодавців, орендодавців, членів сім'ї або інтимних партнерів, обмежуючи здатність жінок відмовлятися від експлуатаційних домовленостей або залишати ситуації насильства. Неодноразове переміщення додатково посилює ці ризики, порушуючи системи соціальної підтримки, обмежуючи доступ до догляду за дітьми та збільшуючи залежність від незнайомих варіантів проживання і працевлаштування.

Ці ризики посилюються обмеженням доступом до спеціалізованих послуг у сфері ГЗН, особливо в прифронтових і віддалених громадах, де небезпека, пошкоджена інфраструктура та транспортні обмеження звужують доступ до медичної допомоги, психосоціальної підтримки, юридичної допомоги та безпечного житла. Обмежена обізнаність щодо конфіденційних шляхів перенаправлення в поєднанні зі страхом стигматизації та недовірою

до установ ще більше стримує постраждалих від звернення по допомогу, водночас дозволяючи кривдникам і експлуататорам діяти за умов обмеженої відповідальності.

© DRC Україна, Сумська область, Кристина Пащкіна.

Взаємодія наслідків конфлікту, економічної вразливості та переміщення виходить за межі безпосереднього насильства. ГЗН сприяє соціальній ізоляції, втраті засобів до існування, психологічному дистресу, нестабільності житлових умов, торгівлі людьми та сексуальній експлуатації, тоді як страх насильства також обмежує свободу пересування жінок, їхній доступ до працевлаштування, освіти та суспільного життя. Отримані результати демонструють, що ГЗН дедалі більше формується під впливом ширшого соціально-економічного тиску та чинників, пов'язаних із переміщенням, що підкреслює важливість комплексних заходів реагування у сфері захисту, які спрямовані як на безпосередні ризики у сфері захисту, так і на структурні чинники, що підвищують вразливість жінок і дівчат.

Ризик у сфері захисту 8: Перешкоди та/або обмеження доступу до юридичної ідентичності, засобів правового захисту та правосуддя.

Бар'єри щодо юридичної ідентичності, адміністративних засобів правового захисту та доступу до правосуддя залишалися поширеними протягом квітня–червня 2026 року та посилювалися в кількох оцінених областях. Найбільш суттєві виклики стосувалися доступу до цивільних і майнових документів, соціальної допомоги, прав на житло, землю та майно, а також компенсації за пошкоджене або зруйноване житло. В усіх оцінених районах бар'єри мали переважно практичний, а не правовий характер: домогосподарства, постраждалі від конфлікту, стикалися з труднощами в реалізації своїх прав через небезпеку, віддаленість від

мість надання послуг, транспортні витрати, адміністративну складність, цифровізацію, обмежену інформацію та недостатню інституційну спроможність.

Бар'єри, пов'язані з документацією, залишалися особливо гострими в Харківській та Сумській областях. У Харківській області 71% опитаних домогосподарств повідомили про бар'єри для отримання документів, тоді як у Сумській області 88% не мали документів, що підтверджують право власності на їхні будинки, і повідомили, що труднощі, пов'язані з документацією щодо житла, землі та майна, зросли на 33% порівняно з попереднім кварталом. Подібні бар'єри були виявлені в Миколаївській та Херсонській областях, де транспортні витрати, обмежена інформація та тривалі адміністративні процедури перешкоджали багатьом домогосподарствам отримувати документи та доступ до державних послуг. В усіх оцінених областях втрата або знищення документів, що посвідчують особу та стосуються майна, внаслідок конфлікту й надалі обмежували доступ до житла, пенсій, компенсації та інших необхідних послуг.

Адміністративні реформи також мали неоднозначні наслідки у сфері захисту. Передання відповідальності за адміністрування соціальної допомоги Пенсійному фонду України розширило цифрові послуги та інтегрувало бази даних, покращивши доступ для деяких домогосподарств. Однак моніторинг показав, що збільшення робочого навантаження, нечіткий розподіл відповідальності між установами, затримки в опрацюванні та збереження вимог щодо особистої присутності знижували ефективність реформи, особливо для людей старшого віку, осіб з інвалідністю та жителів сільської місцевості з обмеженими цифровими навичками. Респонденти послідовно повідомляли про тривалі періоди очікування, необхідність повторного подання заяв і значні витрати на поїздки до відділень Пенсійного фонду в тих місцях, де були відсутні місцеві виїзні послуги.

Питання житла, землі та майна залишалися серед найбільш суттєвих правових проблем у всіх оцінених областях. Багато домогосподарств, постраждалих від конфлікту, не мали документів, що підтверджують право власності, документів про спадщину, технічних паспортів або інших доказів, необхідних для отримання компенсації через державні механізми. Неофіційні домовленості щодо права власності на майно, поширені в сільській місцевості до початку повномасштабного вторгнення, стали серйозною перешкодою після того, як для отримання компенсації почали вимагатися компенсація та юридичне підтвердження права власності. Інституційна спроможність для реалізації механізмів компенсації також залишалася нерівномірною. Моніторинг виявив нестачу кваліфікованих фахівців для оцінювання пошкодженого житла, непослідовні вимоги до документації та високі витрати, які домогосподарства мали оплачувати самостійно, на технічну оцінку, судові збори та відновлення документів, через що багато домогосподарств не могли продовжити розгляд заяв про компенсацію, навіть якщо відповідали критеріям прийнятності.

Моніторинг також виявив вимоги щодо оновлених технічних паспортів, що містять QR-коди, у частині Дніпропетровської та Запорізької областей. Оскільки старі технічні паспорти залишаються юридично чинними, такі вимоги можуть становити непотрібний адміністративний і фінансовий тягар, особливо для людей старшого віку, домогосподарств із низьким рівнем доходу та людей, чиї документи були втрачені або залишилися на недоступних територіях. У Донецькій області домогосподарства також потребували

юридичної підтримки для сплати судових зборів, замовлення експертних досліджень і відновлення документів, перш ніж вони могли продовжити подання заяв про компенсацію. Неодноразове переміщення та небезпека затримували збір доказів і подання заяв, особливо для осіб з обмеженою мобільністю.

Моніторинг у сфері захисту також виявив бар'єри, що впливали на інші юридичні права. Небезпека перешкоджала деяким домогосподарствам реєструвати смерть, відновлювати цивільні документи або проходити адміністративні процедури, що мало наслідки для спадкування, пенсійних і майнових прав. Учасники також повідомляли про невизначеність щодо процедур визнання дітей такими, що постраждали внаслідок війни та збройного конфлікту, що призводило до непослідовного доступу до пов'язаних із цим прав. Ці результати демонструють, що бар'єри, пов'язані з документацією, часто поширюються на кілька юридичних прав, при цьому відсутність одного документа нерідко одночасно перешкоджає доступу до кількох адміністративних процедур.

© DRC Україна, Билбасівка, Донецька область, Станіслав Пантелей.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик зумовлений взаємодією руйнувань, пов'язаних із конфліктом, переміщення, адміністративної складності, цифровізації та обмеженої інституційної спроможності. Триваючі бойові дії й надалі призводять до руйнування житла та втрати документів, водночас збільшуючи потребу в юридичній допомозі, компенсації та адміністративних послугах. Небезпека додатково обмежує виїзну роботу, порушує транспортне сполучення та обмежує доступ до державних установ, особливо в прифронтових і сільських районах. Хоча адміністративні реформи та цифровізація покращили доступ для деяких груп населення, вони також посилили нерівність для людей старшого віку, осіб з інвалідністю та людей з

обмеженими цифровими навичками або доступом до інтернету. Фінансові бар'єри, зокрема транспортні витрати, технічні оцінки, відновлення документів і судові збори, часто роблять засоби правового захисту недоступними для домогосподарств, постраждалих від конфлікту. Обмежена кількість персоналу та недостатня спроможність комісій з питань компенсації, відділень Пенсійного фонду та органів місцевої влади сприяють затримкам в опрацюванні та непослідовній реалізації процедур. Ці бар'єри затримують доступ до документів, компенсації та соціальної допомоги, посилюючи тривале переміщення, нестабільність житлових умов, бідність і виключення з доступу до необхідних послуг.

Ризик у сфері захисту 9: Торгівля людьми.

Ризик торгівлі людьми та пов'язаної з нею експлуатації залишався значним протягом квітня–червня 2026 року, при цьому вразливість зростала в усіх оцінених областях, оскільки домогосподарства стикалися з погіршенням можливостей для отримання засобів до існування, переміщенням, бідністю та дедалі більшою залежністю від неформального працевлаштування. Хоча моніторинг у сфері захисту виявив небагато підтверджених випадків торгівлі людьми, якісні дані свідчать про дедалі сприятливіше середовище для експлуатації, що характеризується оманливим вербуванням, небезпечною трудовою міграцією, вилученням документів, примусом, пов'язаним із боргами, трудовою та сексуальною експлуатацією. Відмінність між неналежними умовами праці, порушеннями трудових прав і торгівлею людьми часто недостатньо чітко розуміли, що збільшувало ймовірність нормалізації та недостатнього повідомлення про експлуатаційні практики.

Моніторинг у сфері захисту виявив ознаки, пов'язані з торгівлею людьми, у кількох областях. Найбільш серйозні занепокоєння були зафіксовані в Сумській області, де респонденти описували ймовірне вилучення документів і банківських карток, примусову працю в обмін на їжу, залякування з боку роботодавців, експлуатацію бездомних людей і дитячу працю. У Харківській області учасники повідомляли про випадок, пов'язаний з оманливим вербуванням для працевлаштування за кордоном, а також про нові занепокоєння щодо онлайн-вербування з метою сексуальної експлуатації. У Дніпропетровській та Запорізькій областях моніторинг виявив один зареєстрований випадок утримання документів, що посвідчують особу, з метою примусити людину погасити борг, а також поширене неформальне та сезонне працевлаштування без письмових трудових договорів. Хоча в Миколаївській, Херсонській та Донецькій областях прямих випадків торгівлі людьми не було виявлено, моніторинг показав, що переміщення, безробіття та дедалі більша залежність від тимчасової або неформальної роботи й надалі наражали домогосподарства на експлуатаційні умови. У Музиківській громаді Херсонської області учасник ОФГ описав ситуацію експлуатації: **«Чоловік запропонував мені роботу з прибирання його об'єктів в обмін на безкоштовну кімнату та невелику зарплату. Коли я перевезла свої речі, він забрав мої документи «для реєстрації» і сказав, що я винна йому гроші за їжу, яку їла. Коли я спробувала піти, він сказав мені, що ніхто все одно не шукатиме ВПО»**. Офіційні дані про осіб, визнаних постраждалими від торгівлі людьми, у Миколаївській та Херсонській областях також свідчать про те, що торгівля людьми залишається постійною проблемою у сфері захисту, попри обмежене виявлення випадків під час моніторингу на рівні громад.

В усіх оцінених районах експлуатація найчастіше відбувалася в межах спектра небезпечних практик працевлаштування, зокрема невиплати або затримки виплати заробітної плати, надмірної тривалості робочого часу, незадекларованої праці та усних домовленостей щодо працевлаштування, які залишали працівників без правового захисту або дієвих можливостей домогатися відшкодування. Приблизно 27% опитаних домогосподарств у Дніпропетровській та Запорізькій областях повідомили, що покладалися на сезонну або неформальну роботу для задоволення базових потреб. Учасники послідовно пов'язували фінансові труднощі та обмежені можливості для отримання засобів до існування зі зростанням готовності погоджуватися на нестабільне працевлаштування, незважаючи на відомі ризики. У Сумській області один респондент пояснив, що люди були **«змушені не бажувати, краще, працювати за їжу або надавати сексуальні послуги»**, щоб вижити, що ілюструє, як тяжка економічна вразливість може посилювати ризик експлуатації.

Моніторинг також виявив нові ризики, пов'язані з трудовою міграцією та цифровим вербуванням. Учасники описували випадки, коли працівники погоджувалися на роботу в інших регіонах України та за кордоном, не маючи достатньої інформації про трудові договори, трудові права або доступну підтримку. У Харкові респонденти повідомляли про відомий випадок оманливого вербування через онлайн-пропозицію роботи за кордоном, тоді як представники прокуратури також наголосили на новому явищі онлайн-вербування дівчат-підлітків через соціальні мережі та цифрові платформи для пошуку роботи. Повідомлялося також, що жінки та дівчата зазнавали підвищених ризиків, пов'язаних із небезпечними домовленостями щодо проживання, підозрілими пропозиціями роботи та домаганнями на робочому місці, особливо в тих випадках, коли фінансова залежність обмежувала їхню здатність відмовлятися від експлуатаційних умов. Занепокоєння щодо дитячої праці також було зафіксовано в Сумській та Херсонській областях, де підлітки були залучені до неформальної роботи в сільському господарстві та на ринках, що потребує подальшої оцінки у сфері захисту дітей.

Чинники та бар'єри: взаємодія та сукупний вплив

Ризик торгівлі людьми зумовлений взаємодією бідності, безробіття, переміщення, заборгованості та дедалі більшої залежності від неформального працевлаштування. Руйнування бізнесу, пов'язані з конфліктом, і скорочення можливостей для отримання засобів до існування зменшили доступ до формального працевлаштування, особливо в прифронтових і сільських громадах, залишаючи домогосподарства дедалі більш залежними від сезонної роботи, усних домовленостей щодо працевлаштування та інших форм нестабільного доходу. Ці умови послаблюють переговорну позицію працівників, посилюють залежність від роботодавців, орендодавців і посередників та обмежують доступ до трудового захисту й засобів правового захисту. Переміщення додатково посилює ці ризики, відокремлюючи людей від перевірених мереж соціальної підтримки та збільшуючи залежність від незнайомих роботодавців і вербувальників.

Обмежена обізнаність про ознаки торгівлі людьми, страх помсти та обмежений доступ до спеціалізованих послуг ще більше знижують рівень виявлення випадків і повідомлення про них. Багато респондентів розглядали експлуатаційні практики у сфері праці як неминучу стратегію подолання труднощів, а не як потенційне порушення прав, тоді як страх

звільнення, насильства або внесення до «чорних списків» стримував подання скарг. Обмежений доступ до інспекцій праці, юридичної допомоги та спеціалізованих послуг із протидії торгівлі людьми, особливо в сільських і прифронтових громадах, дозволяє експлуатаційним практикам продовжуватися за умов обмеженої відповідальності. Взаємодія цих чинників підвищує ризик примусу, вилучення документів, примусової праці, сексуальної експлуатації та торгівлі людьми, водночас посилюючи заборгованість, бездомність, психологічний дистрес, розділення сімей, дитячу працю та соціальне виключення. Отримані результати свідчать про те, що торгівля людьми часто розвивається вздовж спектра експлуатації, коли на перший погляд звичайні зловживання у сфері праці поступово переростають у більш тяжкі форми примусу через обман, зловживання вразливістю та обмеження свободи працівників залишати ситуації експлуатації.

Психологічний дистрес як структурний бар'єр для захисту та відновлення.

Психологічний дистрес залишався поширеною та наскрізною проблемою у сфері захисту протягом квітня–червня 2026 року. Тривалий вплив обстрілів, ракетних і дронів атак, неодноразового переміщення, нестабільності житлових умов, економічних труднощів і тривалої невизначеності призвів до стійкого психологічного напруження в усіх оцінених областях. Хоча тяжкість ситуації та безпосередні чинники відрізнялися залежно від місця, моніторинг у сфері захисту послідовно свідчить, що психологічний дистрес більше не є лише безпосереднім наслідком конфлікту, а став структурним чинником, який впливає на здатність людей долати труднощі, отримувати доступ до послуг, ухвалювати обґрунтовані рішення та прагнути відновлення або досягнення довгострокових рішень.

В усіх оцінених громадах респонденти найчастіше повідомляли про тривожність, страх, хронічний стрес і невизначеність щодо майбутнього, а не про гострі психологічні кризи. У Донецькій області 84% опитаних домогосподарств повідомили про тривожність, а 68% – про страх, тоді як у Сумській області 59% повідомили про тривожність, а 35% – про страх. Занепокоєння щодо майбутнього було основним джерелом стресу як у Миколаївській (68%), так і в Херсонській (61%) областях. У Дніпропетровській та Запорізькій областях 74% респондентів визначили страх бути вбитими або зазнати поранення внаслідок збройного насильства як основне джерело стресу, за яким ішли занепокоєння щодо пошкодження майна та переміщення. Ці результати демонструють, що психологічний дистрес насамперед зумовлений тривалою небезпекою та невизначеністю, а не поодинокими травматичними подіями.

Психологічний дистрес дедалі більше впливає на поведінку та результати у сфері захисту. В усіх оцінених областях респонденти описували, як страх і емоційне виснаження впливають на рішення щодо евакуації, повернення, доступу до медичної допомоги та державних послуг, працевлаштування й вкладення коштів у відновлення пошкодженого житла. Стійка небезпека та неодноразові атаки знижують готовність людей залишати свої домівки, брати участь у житті громади або звертатися по допомогу, тоді як невизначеність щодо компенсації, засобів до існування та житла підриває довгострокове планування і відновлення. Для багатьох домогосподарств психологічний дистрес став одночасно наслідком конфлікту та чинником, що посилює інші ризики у сфері захисту.

Сукупний вплив виходить за межі індивідуального благополуччя. Громади й надалі покладаються переважно на неформальну підтримку, яку надають родичі, сусіди, волонтери та лідери громад, проте ці механізми подолання труднощів дедалі більше виснажуються в міру того, як конфлікт набуває затяжного характеру. Учасники описували зниження участі в житті громади, посилення соціального відсторонення та зменшення впевненості в майбутньому. Органи місцевої влади, соціальні працівники та лідери громад часто є першою точкою контакту для людей, які зазнають психологічного дистресу, попри обмежену спроможність надавати спеціалізовану підтримку у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. У сільських і прифронтових громадах стигматизація, пов'язана з психічним здоров'ям, і обмежена доступність конфіденційних послуг й надалі стримують звернення по допомогу та посилюють залежність від неформальних стратегій подолання труднощів.

Деякі групи зазнають особливо складних психосоціальних наслідків. Батьки послідовно висловлювали занепокоєння щодо безпеки дітей, переривання навчання та тривалого впливу конфлікту, тоді як спостереження в межах заходів DRC із надання психосоціальної підтримки в Херсоні свідчили про зростання кількості людей, які потребують захисту, та зазнають тривалого дистресу, пов'язаного зі зникненням членів сім'ї. Невирішена невизначеність щодо долі родичів була пов'язана з тривожністю, порушеннями сну, панічними атаками та відчуттям безпорадності, що ілюструє довгострокові психологічні наслідки невирішених проблем у сфері захисту.

Структурні чинники та наслідки для сфери захисту

Психологічний дистрес зумовлений взаємодією триваючої небезпеки, неодноразового переміщення, нестабільності житлових умов, втрати засобів до існування, фінансових труднощів і тривалої невизначеності щодо майбутнього. Ці чинники посилюються повторним впливом атак, порушенням соціальних зв'язків, пошкодженням інфраструктури громади та обмеженим доступом до спеціалізованої підтримки у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Стигматизація, пов'язана з психічним здоров'ям, особливо в сільських громадах і громадах, постраждалих від конфлікту, разом із нестачею конфіденційних послуг, додатково обмежує своєчасний доступ до допомоги та посилює залежність від неформальних механізмів подолання труднощів, які самі дедалі більше перевантажуються.

Наслідки виходять далеко за межі психічного здоров'я. Психологічний дистрес дедалі більше впливає на ухвалення рішень, соціальну участь, доступ до послуг, відновлення та стійкість громад. Він сприяє зниженню довіри до установ, послабленню соціальної згуртованості, уникненню громадських місць і затримці у зверненні до гуманітарних та державних служб. На рівні домогосподарств тривале емоційне напруження знижує здатність людей ухвалювати обґрунтовані рішення щодо переміщення, житла, засобів до існування та відновлення, водночас підвищуючи вразливість до бідності, соціальної ізоляції та інших ризиків у сфері захисту. Ці результати демонструють, що психологічний дистрес став структурним бар'єром для відновлення, який одночасно відображає та посилює ширші гуманітарні наслідки конфлікту. Отже, подолання психологічного дистресу потребує не лише розширення послуг у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, а й комплексних заходів для

зменшення основних ризиків у сфері захисту, зокрема небезпеки, переміщення, нестабільності житлових умов і економічних труднощів, які й надалі спричиняють психологічну шкоду.

Рекомендації

Донори та іноземні дипломатичні представництва

- Надавати пріоритет гнучкому багаторічному фінансуванню комплексних програм у сфері захисту, що поєднують моніторинг у сфері захисту, супровід випадків, юридичну допомогу, протидію ГЗН, захист дітей, підтримку у сфері психічного здоров'я та психосоціальну підтримку, питання житла, землі та майна, забезпечення житлом і відновлення економіки для реагування на мінливі ризики у сфері захисту.
- Збільшити інвестиції в комплексне програмування у сферах захисту, забезпечення житлом, житла, землі та майна для покращення доступу до безпечного житла, ремонту житла, компенсації та довгострокових рішень.
- Розширити підтримку програм із забезпечення засобів до існування та економічного відновлення, які сприяють безпечному працевлаштуванню та зменшують вразливість до трудової експлуатації, торгівлі людьми та негативних стратегій подолання труднощів.
- Посилити підтримку національних і місцевих систем, відповідальних за компенсацію за житло, соціальний захист, надання державних послуг і цифрові державні послуги.

Суб'єкти у сфері захисту (громадянське суспільство, агентства ООН та неурядові організації)

- Посилити комплексний супровід випадків і шляхи перенаправлення, забезпечуючи своєчасний доступ до юридичної допомоги, послуг у сфері ГЗН, захисту дітей, підтримки у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, забезпечення житлом, засобів до існування та спеціалізованих послуг.
- Розширити мобільні та громадські послуги у сфері захисту, зокрема соціальне транспортування, для покращення доступу людей старшого віку, осіб з інвалідністю та людей, які проживають у віддалених або прифронтових громадах.
- Інтегрувати заходи зі зменшення ризиків у сфері захисту в усі гуманітарні програми, зокрема програми із забезпечення житлом, засобів до існування, евакуації та раннього відновлення, зосереджуючи увагу на ГЗН, захисті дітей, торгівлі людьми та експлуатації.
- Підвищувати обізнаність громад про доступні послуги, евакуацію, документацію, компенсацію, трудові права, безпечну міграцію та ризики торгівлі людьми через перевірені місцеві мережі.

Національні та місцеві органи влади

- Покращити доступ до документів, компенсації, соціального захисту та інших необхідних державних послуг шляхом посилення координації та розширення мобільного надання послуг.
- Посилити системи виявлення та перенаправлення людей, які перебувають у ситуації підвищеного ризику у сфері захисту, зокрема людей старшого віку, осіб з інвалідністю та соціально ізольованих домогосподарств.
- Розширити доступне житло, догляд на рівні громади та державні послуги, водночас покращуючи доступність громадської інфраструктури.
- Посилити реалізацію механізмів компенсації за житло та сприяти інклюзивній участі громад, зокрема через Ради ВПО.
- Покращити інформування про ризики через доступні онлайн- та офлайн-канали, забезпечуючи своєчасне отримання громадами інформації про послуги, евакуацію, компенсацію та підтримку у сфері захисту.

Фінансується
Європейським
Союзом

MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
OF DENMARK

DRC DANISH
REFUGEE
COUNCIL

Данська рада у справах біженців (DRC) заснована в Данії у 1956 році. Ми — провідна міжнародна гуманітарна організація у сфері вимушеного переміщення, що підтримує біженців, внутрішньо переміщених осіб під час переміщення, у вигнанні, під час облаштування та інтеграції на новому місці або після повернення.

Ми забезпечуємо захист і життєво необхідну гуманітарну допомогу. Ми допомагаємо переміщеним людям ставати самостійними та залученими до приймаючих громад — і працюємо з громадами, громадянським суспільством і відповідальними органами влади, щоб посилювати захист прав і сприяти мирному співіснуванню.

Докладніше про нашу діяльність: www.drc.ngo

Цей звіт підготовлено Данською радою у справах біженців (DRC) завдяки фінансуванню від Європейського Союзу та Міністерства закордонних справ Данії. Висловлені погляди та думки належать виключно автору (авторам) і не обов'язково відображають позицію Європейського Союзу, Міністерства або DRC. Європейський Союз, Міністерство та DRC не несуть відповідальності за них.